

Onderzoek Openbare Bibliotheek

Advies CPHK aan gemeentebestuur

Februari 2021

CULTUUR-PLATFORM HOLLANDS KROON

Inhoud

Inleiding **3**

De gemeente en de bibliotheek **5**
Bibliotheken in Hollands Kroon 6

Advies **7**
Visie op bibliotheekwerk in de gemeente 7
Uitvoering van het bibliotheekwerk in de gemeente 7

Deze rapportage is gebaseerd op analyse van documenten o.a.:

- Beleidsdocumenten kopgroep bibliotheken
- Advies Raad van Cultuur over bibliotheken
- Gesprekken met directie en medewerkers kopgroep bibliotheken

Inleiding

In de discussie over het doel en de noodzaak van bibliotheken ligt het accent het laatste decennium op educatie en maatschappelijk welzijn. Ook in Hollands Kroon heeft deze kijk de overhand. Dit blijkt ook uit het feit dat de bibliotheken zijn ondergebracht in de wethouders portefeuille Vitaliteit en niet in die van Cultuur, zoals in vele andere gemeentes het geval is.

In notities en discussiestukken over cultuurbeleid is het bibliotheekwerk steeds een belangrijk onderdeel. Het neemt een belangrijk deel van de cultuuruitgaven (landelijk ca. 20%) in beslag.

Zonder te kort te doen aan de educatieve en maatschappelijke functie van bibliotheken willen wij graag de culturele rol van de bibliotheek benadrukken.

Voor het begrip “cultuur” bestaan veel definities. Een van de meest uitgebreide is ook de kortste, n.l. “Cultuur is alles wat de mens aan de natuur heeft veranderd”, anders gezegd “Wat de mens tot mens maakt”. Cultuur heeft dus vele aspecten: landbouw, techniek, geschiedenis, kunsten, geografie, filosofie, planologie, economie, literatuur, natuurkunde, chemie enzovoorts.

Cultuurbeleid richt zich echter meestal op kunstuitingen en wat daarmee samenhangt. In teksten over cultuurbeleid wordt doorgaans de volgende indeling in aspecten gebruikt:

- Cultuurpresentatie en –productie (waaronder cultuureducatie),
- Musea en Historie,
- Cultureel erfgoed,
- Bibliotheken,
- Lokale omroep

Openbare bibliotheken spelen in onze ogen een belangrijke rol in het cultuurbeleid als bron van kennis, ontmoetingsplaats, inspirator en begeleider. Een plek die voor iedereen toegankelijk is en waar verschillende cultuurelementen samenkomen.

Kortom een plek waar je onder andere workshops of lezingen kunt volgen, van literaire uitvoeringen kunt genieten, de krant lezen, mediawijs kunt worden, maar ook (luister)boeken en e-books kunt lenen. Dit vraagt om samenwerking met zo veel mogelijk partners. Waarbij goed opgeleid personeel een voorwaarde is, vaak noodzakelijkerwijs aangevuld met vrijwilligers.

De bibliotheekwet noemt 5 kernfuncties van de openbare bibliotheek:

- Het ter beschikking stellen van kennis en informatie
- Bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie
- Bevorderen van lezen en laten kennismaken met literatuur
- Het organiseren van ontmoeting en debat
- Laten kennismaken met kunst en cultuur

Om bovenstaande functies goed in te vullen, dient voldaan te worden aan voorwaarden ten aanzien van:

1. De collectie
2. De presentatie
3. Het personeel
4. Het gebouw

De gemeente en de bibliotheek

Volgens de bibliotheekwet moeten gemeenten bibliotheekvoorzieningen in stand houden.

De gemeente Hollands Kroon doet dit door Kopgroep Bibliotheken te subsidiëren. Behalve in Hollands Kroon werkt Kopgroep Bibliotheken in de gemeenten Schagen, Den Helder en Texel

Nu zijn de bijgeleverde gelden vanuit de rijksoverheid niet geoormerkt. Wanneer een gemeente in financiële problemen komt, de laatste jaren bijvoorbeeld als gevolg van rijksoverheidsbeleid zoals kortingen en toenemende druk door decentralisatie (bijv. jeugdzorg), wordt er snel gekeken naar de uitgaven ten behoeve van bibliotheken om de tekorten te compenseren.

Dat mag begrijpelijk zijn, maar is toch uiterst pijnlijk, omdat de openbare bibliotheek een basisvoorziening is. Lezen en geletterdheid zijn belangrijke kwalitatieve cultuurkenmerken. Als men daarbij in ogenschouw neemt dat Nederland (samen met Frankrijk) het enige land binnen Europa is waar de leesvaardigheid van de jeugd afneemt, lijkt de noodzaak van een goede infrastructuur rond lezen en boeken duidelijk.

Wat subsidiering betreft valt de kop van Noord-Holland in de op een na laagste categorie (15-20 euro, zie bijlage). Van de gemeenten die Kopgroep Bibliotheken subsidiëren, geldt de gemeente Hollands Kroon als de laagste subsidient.

De afgelopen jaren bedroeg het jaarlijks subsidiebedrag van de gemeente Hollands Kroon 532,480 euro

Per inwoner komt dit neer op 12,71

Kengetallen van de Kopgroep Bibliotheken laten de volgende situatie in de Kop Van Noord Holland zien.

	Bedrag per inwoner	Inwoners	Bezoekers	Uitlenen
Hollands Kroon	**12,71**	**47.815**	**52.903**	**129.601**
Schagen	13,84	46.533	112.476	225.069
Texel	20,60	13.547	31.045	76.547
Den Helder	29,60	55.604	166,674	270.326
Gemiddeld/ totaal	19,22		363.093	758.363

De getallen van de gemeente Holland Kroon vallen in negatieve zin op. De getallen van Den Helder in positieve zin. Kopgroep Bibliotheken noemt de getallen van Den Helder een vertekening door het succes van School 7.

In het algemeen lijkt er een verband te bestaan tussen subsidiebedrag en aantrekkelijkheid en bereikbaarheid van de bibliotheken enerzijds en het succes van de bibliotheken

anderzijds. In vergelijking met andere, vergelijkbare P10 gemeentes besteedt de gemeente Hollands Kroon weinig geld aan de bibliotheken.

Gemeente	Bedrag per inwoner t.b.v. bibliotheken
Hollands Kroon	12,71
Berkelland	14,-
Opsterland	18,-
Twenterand	20,74
Maas en Peel	21,60
Schouwen-Duiveland	22,50

Kopgroep bibliotheken is in gesprek met de gemeente over de subsidie voor de komende jaren. Om de huidige dienstverlening in stand te houden is een verhoging van de subsidie van ongeveer 20% nodig. Dit zou een bedrag per inwoner van ongeveer 14,50 euro betekenen. De kostenverhoging heeft te maken met tegenvallers in de afgelopen jaren, maar ook met het scholenprogramma “Doe De Bieb”

Bibliotheken in Hollands Kroon

Kopgroep Bibliotheken kent in onze gemeente de volgende vestigingen

- Anna Paulowna: in De Ontmoeting en bemand (nieuw)
- Wieringerwerf: in de Cultuurschuur, bemand
- Hippolytushoef: in zorgcentrum Noorderlicht, bemand
- Middenmeer: in de Brede School, bemand
- Niedorp: aan de Trambaan, bemand

Deze bibliotheken zijn vooral uitleenpunten. Hiermee wordt slechts in een van de in de bibliotheekwet genoemde functies voorzien.

Daarnaast vinden we in een aantal dorpen op scholen een dBos. Een dBos is een Bibliotheek op School, bemand door vrijwilligers, onder leiding van een coördinator. In een dBos wordt aandacht besteed aan leesbevordering, leesplezier om kinderen van 0-15 jaar in aanraking brengen met boeken. De dBos heeft ook als doel om de drempel en de afstand naar de bibliotheek te verkleinen.

Deze voorziening vinden we

- In Wieringerwaard: op de Tweewegen
- In ‘t Veld: op de Marnix
- In Anna Paulowna: op de Spoorbuurtschool

Advies

Het Cultuur Platform Hollands Kroon heeft de volgen de ideeën over het bibliotheekwerk in onze gemeente ontwikkeld:

Visie op bibliotheekwerk in de gemeente

1. Het is belangrijk om bibliotheken te bekijken vanuit het perspectief van breed cultuurbeleid, met als onderdeel daarvan de maatschappelijke functie (emancipatie) en educatieve functie (leesbevordering).
2. Het is daarom van belang dat de bibliotheken in Hollands Kroon alle in de bibliotheekwet genoemde functies vervullen:
    - Het ter beschikking stellen van kennis en informatie
    - Bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie
    - Bevorderen van lezen en laten kennismaken met literatuur
    - Het organiseren van ontmoeting en debat
    - Laten kennismaken met kunst en cultuur
3. Daarnaast is een uitgangspunt dat iedere bewoner van Hollands Kroon een bibliotheek voorziening ter beschikking heeft binnen 10 km afstand.

Uitvoering van het bibliotheekwerk in de gemeente

Deze doelen kunnen op verschillende manieren gerealiseerd worden als het gaat om vestigingen van de bibliotheek in de dorpen van Hollands Kroon. De keuze tussen deze mogelijkheden is afhankelijk van beleidskeuzes in de gemeente.

De eerste keuze is het budget: hoeveel geld wil de gemeente aan de openbare bibliotheken besteden?

De tweede is de keuze die de gemeente maakt ten aanzien van het cultureel profiel. Kiest de gemeente voor een beperkt cultuurbeleid, of voor een meer ambitieus cultuurbeleid (zie hiervoor het vergelijkende onderzoek van cultuurbeleid in verschillende gemeentes en de daarbij behorend adviezen van het CPHK).

De derde keuze is, in samenhang met het vorige punt, de positie die de gemeente kiest met betrekking tot zelfstandigheid en zelfvoorziening. Zorgt de gemeente zelf voor voorzieningen of wil ze afhankelijk zijn van voorzieningen in naburige gemeentes

Een vierde keuze gaat over het kiezen voor een gemeente die in cultureel opzicht een eenheid vormt, of voor een gemeente die voor culturele verscheidenheid en eigenheid kiest

voor de verschillende deelgemeenschappen (kernen, ongeveer de vroegere gemeenten). In cultureel opzicht decentraliseert de gemeente zich dan.

Op grond van deze keuzes zien we drie richtingen om het bibliotheekwerk in Hollands Kroon (her) in te richten.

a. Uitgaand van de huidige situatie de uitleenpunten handhaven en aantrekkelijker maken. Daarnaast een uitbreiding van project de bibliotheek op school. De consequentie is dat een aantal functies van de bibliotheek niet binnen de gemeente vervuld worden, en dat de inwoners van Hollands Kroon daarvoor afhankelijk zijn van wat Kopgroep Bibliotheken in Den Helder, met name in School 7, organiseert.
b. Het realiseren van een situatie, waarin iedere grotere dorpsgemeenschap over een eigen volwaardige bibliotheek beschikt. Een bibliotheek dus die al dan niet in samenwerking met de bibliotheken in de andere dorpen alle functies vervult. Voordeel van deze aanpak is dat de dorpen weer over eigen kleinschalige voorzieningen beschikken. Binnen de gemeente betekent dit een keuze voor decentralisatie.
c. Deze keuze gaat er vanuit dat Hollands Kroon zich als eenheid naar de burgers presenteert. In dit geval is er een centrale bibliotheek die de functies op hoog niveau realiseert. Een bibliotheek in een markant gebouw, die bijdraagt aan de culturele uitstraling van de gemeente. Deze bibliotheek heeft een aantal dependances in de vorm van uitleenpunten in andere grotere dorpen en een aantal bibliotheek op school voorzieningen.

Om dit mogelijk te maken zal het subsidieniveau in onze gemeente hersteld moeten worden naar het niveau van voor de grote bezuinigingen. Dit geldt met name voor de opties b en c.

Relatie tussen beleidskeuzes en te realiseren voorzieningen.[1]

Voorzieningen Beleidskeuzes	**Kernachtig: a** Uitleenpunten+	**Uitgebreid: b** Ieder dorp een bibliotheek	**Alomvattend: c** Centrale bibliotheek + uitleen punten
Budget	Ong. € 650.000	Ong. € 1,1 miljoen	Ong. € 2 miljoen
Profiel	Beperkt: Alleen uitleen Afhankelijk van vrijwilligers	Uitgebreid: Er kunnen meerdere functies van de bibliotheek worden vervuld Professioneel: gekwalificeerd personeel, aangevuld met vrijwilligers, complete collectie	Volledig aanbod: Alle bibliotheekfuncties kunnen worden vervuld. Gelegenheid voor een markant gebouw, dat de culturele uitstraling van de gemeente versterkt

- [1] Cor Wijn, *Gemeentelijk Cultuurbeleid: een handleiding*, VNG, Den Haag 2003

Zelfstandigheid	Voor veel bibliotheek functies afhankelijk van Den Helder	Eigen voorzieningen op een redelijk niveau	Een eigen hoogwaardige voorziening
Culturele eenheid	Beperkte invloed doordat de bibliotheek voorziening beperkt blijft	Diversiteit versterkend door het accent op de dorpen	Eenheid versterkend, door een van kernen een specifieke functie te geven. Markante voorziening

- Optie b is in de ogen van het CPKH een minimale beleidskeuze voor de gemeente Hollands Kroon. De gemeente verdient bibliotheken die meerdere functies kunnen vervullen.

We adviseren college en gemeenteraad een heldere beleidskeuze te maken over de ontwikkeling van het bibliotheekwerk en de bijbehorende voorzieningen in de gemeente Hollands Kroon.

Jan Hooiveld,

Ton van der Winden

